

FOTOGRAFIE - esej

Zpracování digitální fotografie LS 2023/2024

Kateřina Fryšarová

frysakat@fel.cvut.cz

esej, essay [esej], -e m. (z angl. driv. fr.) liter. menší literární útvar pojednávající duchaplným způsobem o zajímavých otázkách filosofie n. umění

-Slovník spisovného jazyka českého (1960–1971)

Ústavem pro jazyk český Akademie věd ČR je nám naznačováno, že pojednávali jakási esej o fotografii, bude se pravděpodobně zabírat fotografií ve smyslu uměleckém, nikoli technickém či historickém, odpustím si tedy snahu shrnout vývoj fotografických metod od počátku věků, nebo zmínit všechny významné fotografy dvacátého století spolu s jejich oblíbenými motivy a technickým provedením snímků. Jednak se necítím pro tuto práci kompetentní. Druhá, a toto je snad ještě podstatnější důvod, neshledávám důstojným vůči všem těmto umělcům a vynálezčům, aby pojednání o nich bylo zhuštěno a osekáno na dokument, jehož požadovaná ideální délka jsou dvě normostrany. Toto by sice mohlo být vyřešeno poměrně přímočaře zkrátkou překročením doporučené délky, ale jelikož by pro opravdu vyčerpávající a celistvé dílo bylo nutné překročit tento rozsah přibližně stonásobně, nepřijde mi toto řešení příliš uctivé k zadavatelům eseje.

Z výše uvedených důvodů se tedy má práce bude zabývat ne tolik tím, jak je možné fotografovat, ale spíše bude pátrat po důvodech, proč vůbec lidé takovou činnost s vynaložením poměrně velkého úsilí provozují a čeho se takto snaží dosáhnout. Jestliže se ze strukturované eseje místy stane spíše oblak myšlenek neuspořádaně zploštěný do dimenze listu papíru, předem se čtenářům omlouvám.

Vezmeme-li opět Slovník spisovného jazyka českého z roku 1960, najdeme pod heslem *fotografie* vysvětlení, že tento pojem označuje „obraz přenesený fotochemicky z negativu na papír; fotografický snímek“. Dobrá tedy, fotografie, zdá se, je nesporně něčím, co má zachycovat vizuální vjemy. Vzhledem k

faktu, že lidé přijímají 80 % informací o světě kolem sebe právě pomocí zraku, má fotografie očividný potenciál přenášet poměrně málo zkreslené informace o realitě. Využívat ji tedy pro informativní účely je zcela přirozené a krajně praktické. Málokdo by ocenil pokud by eshop namísto produktové fotografie kabátu nabízel například jeho produktový zvuk. Jaký má vůbec kabát zvuk? Můžeme slyšet zvuk kabátu padnoucího na zem z výšky jednoho metru, mohli bychom si také poslechnout zvuk kabátu trhaného vejpůl, ale kabát jako takový zvukem příliš charakterizovat nelze. To je jedna z největších výhod fotografie. Všechny hmotné věci, co známe, mají vizuální podobu a my je tedy můžeme zcela věrně zachytit a předat těchto 80 procent z podstaty daného objektu komukoli chceme.

Někdy fotíme věci čistě proto, abychom my či ostatní lidé věděli, jak vypadají. K tomuto slouží snímky z Hubbleova teleskopu, obrázky mořských medúz nebo žraloků, ale i snímky saharské pouště. Neměli jsme nikdy možnost je vidět na vlastní oči, známe tedy alespoň jejich dvourozměrný obraz. Často se ale snažíme vyfotit něco, abychom takříkajíc „zachytili okamžik“ nebo „měli vzpomínku“. Alpské štíty na dovolené v Itálii nebo své děti na hřišti totiž většinou nefotografujeme a neukazujeme svým známým proto, že bychom si mysleli, že ještě nikdy neměli možnost vidět takové hory/děti na hřišti/(doplňte cokoli, co vám kdy kolegové na svém telefonu ukázali v kuchyňce u kávovaru), ale děláme to spíš proto, abychom přenesli atmosféru dané chvíle a veškeré ty nehmatatelné věci, které v nás vyvolá vzpomínka na ni.

Rozvzpomenout si na něco na základě toho, jak to v danou chvíli vypadalo, by nemělo být příliš složité. Většině lidí pravděpodobně nebude činit velkou námahu vzpomenout si, jak se cítili na louce zalité měkkým světlem zapadajícího slunce (taková fotografie by nejspíš byla pořízena z mírného podhledu a přibližně polovinu scény by tvořila podexponovaná luční tráva, druhou polovinu fantaskně zbarvená obloha), nebo že si opravdu užili večeri

se svým partnerem (dokládá trochu rozmazaná fotografie smějícího se člověka sedícího před talířem těstovin). O mnoho menší informační hodnotu ale tyto fotografie mají pro osobu, která se jejich pořizování neúčastnila. V takovém nezúčastněném pozorovateli totiž většinou vizuál nevyvolá automaticky žádné emoce.

Ovšem právě vyvolávání emocí je podle mne důvod, proč lidé tak rádi fotografují. Na amatérské úrovni se jedná víceméně o konzervování emocí kdysi prožitých, aby mohly být ve vhodnou chvíli připomenuty. Právě kouzlo fotografie ale spočívá v tom, že ten, kdo se v této činnosti vyzná, dokáže probouzet v divácích jakékoli pocity si jen přeje. Bez ohledu na to, zda je jim výjev na snímku povědomý, zda mají náladu přemítat, co se autor snaží říct; jako tažení na kouzelné niti, jako herci, kterým scénické poznámky přiřazují osobnost a prožívání, bez možnosti vlastní svobodné vůle jsou autorem fotografie přinuceni plakat nad bídou afghánských sirotků, žasnout jak mrštně letí gepard savanou nebo křičet hrůzou při pohledu na zmrzačená těla obětí válečných konfliktů.

Fotograf si jako kouzelník dělá se svým obecnstvem, co se mu zachce, může to být mistr podvodníků, ale také vlajkonoš nového směru uvažování celé společnosti, člověk který otevírá oči a nutí ostatní přemýšlet.

Myslím si, že tato kouzelná moc nad myšlenkami a pocity ostatních třeba i velmi vzdálených lidí, je dobrý důvod, proč čekat hodiny na správné světlo, prozkoumávat nové úhly záběrů a proč s sebou všude tahat fotoaparát.

Fotografie nám dávají vzácnou možnost ukázat ostatním svůj vlastní pohled na svět, což je opravdu dobrý důvod, proč fotografovat.